

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ

COĞRAFYA BÖLÜMÜ

ŞEHİR COĞRAFYASI

DERS SUNUMU

DR. ZUHAL DİLER

ŞEHİRLER VE ETKİ ALANLARI

- Dünyada değişik özelliklere sahip birçok şehir bulunmaktadır. Ancak bazı şehirler konumu, hinterlandı ve fonksiyonları ile oldukça gelişmekte ve dünyada sayılı şehirleri arasına girmektedir.
- Bu özellikleriyle küreselleşen ekonominin ve bazı faaliyetlerin kontrol merkezi durumuna gelmektedirler. Bu şehirlerin genelinin orta kuşakta yani ılıman iklim bölgelerinde olduğu görülür.
- İliman kuşakta yer alan büyük şehirlerin bazıları deniz kıyılarında limanları ve hinterlandları geniş ve güçlü alanlardadır (örnek: Amsterdam).
- Bazı şehirler doğal güzellikleri ile insanları cezbederek etki alanları oluşturmuştur. Bazıları gelişen sanayileri ile adeta merkez olmuşlardır. Bazıları ise tarihi ve kültürel özellikleri ile dünyanın önemli şehirleri olmuşlardır. Şimdi bunlardan bazılarını görelim.

Roma

- Orta Çağ'da Roma İmparatorluğu döneminde şehirler ve şehir hayatı daha da gelişmiştir.
- Deniz ve karayolundaki ilerlemeler ile şehirler önem kazanmıştır. Bu dönemde Roma, Atina, İstanbul büyük önem kazanmıştır.
- Roma bu dönemde bir milyona yaklaşan nüfusu ile yönetim, ticaret, kültür, iletişim ve diğer hizmet alanlarında merkez konumuna gelmiştir. "Her yol Roma'ya çıkar" sözü buradan gelmektedir.
- İngiltere'den Basra Körfezi'ne Karadeniz kıyılarından Afrika'ya kadar uzanan Roma İmparatorluğunun başkenti olan **Roma dünyanın büyük bir kesimini siyasi ve dini olarak etkisi altına almıştır.**

New York

New York, Amerika Birleşik Devletleri'nin nüfus bakımından en büyük kentidir. Yüzyıldan fazladır dünyanın **en önemli ticaret ve finans merkezlerinden biridir.**

Şehir, medya, politika, eğitim, eğlence ve modadaki küresel etkilerinden dolayı bir dünya şehri olarak kabul edilmektedir.

Birleşmiş Milletler Genel Konseyi binasına ev sahipliği yaptığından dış ilişkiler için de çok önemli bir merkez durumundadır.

New York, bir göçmen kentidir. Kentte yaklaşık 170 ayrı dil konuşulmaktadır ve her üç kişiden biri ABD dışında bir ülke doğumludur. New York kenti 1613 yılında Hollandalılar tarafından New Amsterdam adı altında kuruldu.

New York

- 1664 yılında Birleşik Krallığa geçti ve New York adını aldı. 1778 yılında kent 2 yıl süreyle yeni kurulan Amerika Birleşik Devletleri'nin başkenti oldu.
- Başkent Washington'a taşındıktan sonra da kentin önemi artmaya devam etti. 11 Eylül 2001 tarihinde kent Amerika tarihinin en büyük terör olayına tanık oldu. 11 Eylül 2001 Saldırısı olarak bilinen bu olay sırasında, kaçırdıkları uçaklarla New York'un en yüksek gökdelenleri olan Dünya Ticaret Merkezi binalarına (ikiz kuleler) çarpan teröristler 3000'e yakın insanın ölümüne neden olmuştur.
- Kenti yılda yaklaşık 40 milyon turist ziyaret eder. Genellikle gidilen yerler Empire State Building, Times Square, Brooklyn Köprüsü, Broadway, Metropolitan Museum of Art, MoMa, Bronx, Hayvanat Bahçesi ve Madison Avenue'da bulunan alışveriş merkezleridir.

Mekke

MÖ.2000'li yıllarda Arabistan Yarımadası'nda çölün ortasında kurulmuş eski bir yerleşmedir. İslamiyet'le birlikte önem kazanmış, **dini bir şehir** halini almıştır. Hz. Muhammed burada doğmuş, Kuran'ın ilk ayetleri Mekke'de inmiştir. Kâbe buradadır. Mekke bu özellikleriyle yakın çevresini değil dünyadaki bütün Müslümanları etkisi altına almıştır. Dünyanın birçok yerinden her yıl milyonlarca Müslüman bu şehri ziyaret etmektedir. Kent **küresel** bir etkiye sahiptir.

Amsterdam

Hollanda'nın **başkentidir**. Şehri bölen kanallar sebebi ile şehre Kuzeyin Viyana'sı da denir. Dünyada görülebilecek en enteresan başkenttir. 12. Yüzyılda Amstel ırmağının kıyısında bir balıkçı koyu olarak kurulan Amsterdam, bugün Hollanda'nın kişi sayısı bakımından en büyük, kültürel ve parasal yönden de en önemli kentidir. Kentte 2005 sayımına göre 742.209 kişi yaşasa da, bu sayı çevresiyle birlikte 1,5 milyonu bulur, özellikle Amsterdam'da bulunan Dam Meydanı çok meşhurdur ve dünyanın birçok yerinden ziyaretçi akınına uğrayan bir yerdir.

Amsterdam

- Amsterdam, çoğunlukla 17. Yüzyıldan kalma yapılarıyla, Avrupa'daki en tarihsel kent dokularından birini barındırır. Kentin eski bölümü iç içe geçmiş ay biçimindeki kanallardan oluşur. Amsterdam, dünyada en çok ziyaret edilen 5. merkezdir.
- Yıllık 4.2 milyon turist ülke dışından Amsterdam'a gelir. Amsterdam Havaalanı, Avrupa'nın dördüncü, dünyanın onuncu büyük havaalanıdır. Yıllık 44 milyon kişiyle dünyanın en kalabalık ucunu havaalanıdır. Kent küresel bir etkiye sahiptir. **Liman kentlerinin** hinterlandı geniştir. Limanla iç kesimler arasında önemli bağlantı yolları hinterlandın gelişmesinde etkilidir.

Essen

Almanya'nın en önemli demir ve kömür merkezinde yer alır. Avrupa'nın en büyük sanayi bölgelerinden biri olan Ruhr Havzası'ndaki Essen şehri 18. Yüzyılda küçük bir şehirken kömür yataklarına bağlı olarak gelişmiştir.

Şam

Suriye'nin başkentidir. Dünya tarihi boyunca, hiç aralıksız en uzun süre kullanılan şehir olarak anılır. Şu anki nüfusu yaklaşık 4 milyondur. Şam, hac yolu üzerinde olması nedeniyle de **ticari** yönden önemini korusu muştur. Kent **bölgesel** bir etkiye sahiptir.

Şam'ın yeni görüntüleri

Marsilya

Avrupa'da en büyük kara alanına sahip olan Fransa'nın 2. en büyük şehridir. Akdeniz kıyısında yer alan şehir, Akdeniz'in **en büyük ticari limanına** sahiptir.

Oxford

İngiltere'nin kültürel ve tarihi açıdan önemli şehirlerinden biridir. Dünyanın en köklü üniversitelerinden Oxford Üniversitesine ev sahipliği yapan bu kent tam bir **öğrenci şehri** olma özelliğini yüzyıllardır korumaktadır. Üniversite yaklaşık 130 ülkeden 18000'den fazla öğrenciye eğitim vermektedir. Dünyanın dört bir yanından gelen öğrencilerin varlığıyla oldukça kozmopolit bir yapıya sahip olan Oxford'un yaklaşık nüfusu 140,000'dir. Tarihi 8. yüzyıla kadar uzanan şehir, Oxford Üniversitesinin tarihi ve görkemli kolejleri, yemyeşil parkları, mimarisi ve kültürel geçmişiyle turistler için de bir cazibe merkezidir. Kent **küresel bir etkiye** sahiptir.

Paris

Fransa'nın **başkentidir**. Seine Nehri üzerine kurulmuştur. Tüm dünyada anıtları, sanatsal ve kültürel yaşamı ile tanınmış olan Paris aynı zamanda dünya tarihinde önemli bir şehir olmakla birlikte, başlıca ekonomik ve politik merkezler arasında yer almakta ve uluslararası taşımacılığın geçiş noktalarından birini oluşturmaktadır. Moda ve lüksün başkentidir. 20. yy. da şehir sınırlarının dışına taşarak büyümüş ve banliyöleriyle birlikte 2007'da 12,1 milyonluk nüfusa sahip olmuştur. **Kent küresel bir etkiye** sahiptir.

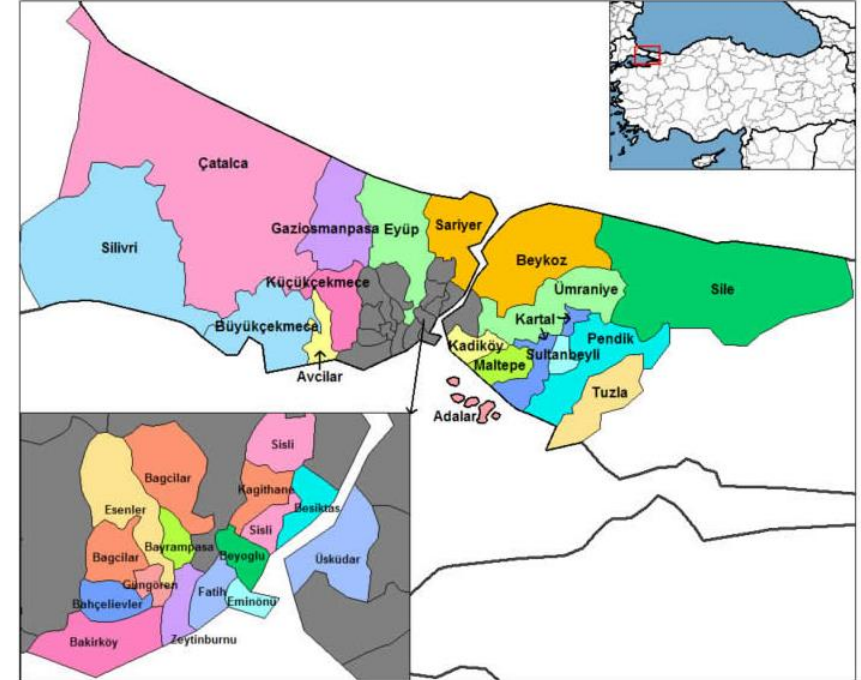
Tokyo

Japonya'nın başkentidir. Yüzölçümü 600 km² olup, 35,3 milyon nüfuslu megapol bir bölge olan Tokyo dünyanın en büyük kentidir. Ticari, siyasi ve kültürel bir merkezdir. Japonya'nın sanayi faaliyetlerinin çoğu bu kent etrafında toplanmıştır. Kent küresel bir etkiye sahiptir. Japonya petrolü, demiri, kömürü dış ülkelerden ithal ederek sanayisini geliştirmiştir.

İstanbul

Yaklaşık 14,6 milyonluk nüfusuyla dünyanın en kalabalık şehirlerindedir. Türkiye'nin **kültür ve finans merkezidir**. Marmara kıyısı ve İstanbul Boğazı (Boğaziçi) boyunca, Haliç'i de çevreleyecek şekilde Türkiye'nin kuzeybatısında kurulmuştur. İstanbul'un Avrupa'daki bölümüne Rumeli yakası, Asya'daki bölümüne ise Anadolu yakası denir. Dünyada iki kıta üzerinde kurulu tek metropoldür. 32 ilçesi vardır. Yeni kurulan ilçelerle beraber 39 ilçe ve büyükşehir belediyesi ile toplam 40 belediyeden oluşmaktadır. Dünyanın en eski şehirlerinden olan İstanbul, Roma İmparatorluğu, Doğu Roma İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu'na başkentlik yapmıştır. **Kent küresel bir etkiye sahiptir.**

Kahire

Kahire, Mısır'ın **başkenti** ve Arap Dünyasının en büyük şehridir. Kahire şehir merkezinde 7.734.614 banliyösüyle, 15 milyonu aşan nüfusuyla Afrika Kitasının en büyük metropolü konumundadır. Kahire, Mısır ve çevre ülkelerinin politik, ekonomik ve kültürel merkezi konumundadır. Kahire barındırdığı birçok üniversite, yüksekokul, tiyatro, müze ve abideleriyle ülkenin atardamarı konumundadır. Eski Kahire, 1979 yılından beri UNESCO Dünya Tarih Mirası listesinde bulunmaktadır. Kahire müzesi, Piramitler bölgesi, Nil nehri civarı turistlerin rağbet ettikleri eşsiz mekânlardandır. Dünyanın 7 harikasından tek ayakta kalanı Mısır Piramitleridir. **Kent küresel bir etkiye sahiptir.**

Hong Kong

Çin'in güney kıyısında bulunan, 1 Temmuz 1997 tarihine kadar İngiliz Krallığına bağlı sömürge ve adalar grubuyken, bu tarihten itibaren Çin Halk Cumhuriyeti'ne bağlı özel yönetim bölgesi olmuştur. Hong Kong; Hong Kong Adası, Kowloon Yarımadası ve 235 kadar küçük adadan meydana gelmiştir. Hong Kong, Asya'nın en büyük **serbest pazarı ve limanı**, en işlek ticaret, endüstri ve turizm merkezidir. **Kent küresel bir etkiye sahiptir**

Moskova

Rusya Federasyonu'nun politik, sanayi, kültür **başkentidir**. Şehir merkezinde 10.406.578'lik nüfusuyla Rusya ve Avrupa'nın en büyük şehridir. Moskova nehrinin içinden geçtiği bu şehir dünyanın en yoğun işleyen (mimarisi ile unlu) metro sistemine sahiptir. Moskova'da yaşayan milyarlar sayısı diğer dünya şehirlerden fazladır, bu da en çok milyarların yaşadığı şehir unvanını getirmiştir. 2007 yılı istatistiklerine göre dünyanın en pahalı şehirleri listesinde 1. sıraya yerleşmiştir. Eğitim, bilim alanında, birçok kuruma sahiptir.

Şanghay

Şangay, Doğu Çin'de Yangtze Irmağı Deltasının kıyısında yer alan Çin Halk Cumhuriyeti'nin en büyük, dünyanın da sekizinci en büyük şehridir. Yaygın olarak Çin'in modern ekonomisinin kalesi olarak görülen şehir bu yönüyle, ulusun en önemli kültürel, ticari, endüstriyel ve iletişim merkezlerinden biri olarak hizmet görür. İdari olarak Şangay dünyanın **en yoğun limanlarından biridir** ve 2005'te dünyadaki en büyük kargo limanı olmuştur. Devamında 1992'de merkezi hükûmetin Şangay'da pazar ekonomisinin yeniden geliştirilmesi yetkisiyle beraber Çin'in ekonomik büyümesinin öncüsü olmuştur. Gökdelenler ve modern yaşam tarzı sıklıkla Çin'in şu andaki ekonomik kalkınmasının temsili olarak görülmektedir. Esasen bir balıkçı kasabası olan Şangay Çin'in yirminci yüzyıla birlikte en önemli şehri oldu ve Çin Cumhuriyeti dönemi esnasında popüler kültürün, entelektüel tartışmanın ve politik entrikanın merkeziydi.

Şanghay

1949'daki komünist devrimden sonra, Şangay merkezi hükûmetin ağır vergilendirmesi, yabancı yatırımın sona ermesi ve sözde kentli unsurların tasfiyesi yüzünden canlılığını kaybetti. Devamında 1992'de merkezi hükûmetin Şangay'da pazar ekonomisinin yeniden geliştirilmesi yetkisiyle beraber Çin'in ekonomik büyümesinin öncüsü olmuştur. Gökdelenler ve modem yaşam tarzı sıklıkla Çin'in şu andaki ekonomik kalkınmasının temsili olarak görülmektedir.

